

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

УДК 343.98:343.35

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/25-28

Валерій ДАРАГАН

завідувач кафедри
оперативно-розшукової діяльності,
доктор юридичних наук, професор

Сергій БАЛАБАН

декан факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НАДАННЯМ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

Спектр проблем теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, був предметом наукових доробок значної кількості вчених. Саме тому існує необхідність аналітичного огляду наукових праць авторів, які досліджували зазначені проблеми, що дозволить окреслити основні напрями, які потребують подальшого дослідження.

Аналіз наукових робіт авторів засвідчив, що на сьогодні проблеми теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, були предметом дослідження 34 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Незважаючи на значну кількість досліджень на рівні кандидатських дисертацій, на сьогодні відсутні фундаментальні дослідження на рівні докторських дисертацій щодо проблем теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Аналіз вказаних робіт показав, що переважну кількість дисертацій було присвячено саме проблемам оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з одержанням або наданням неправомірної вигоди (29 дисертацій з 34), зокрема: С. Базір «Виявлення та документування підрозділами кримінальної поліції України одержання неправомірної вигоди суддями»; В. Бережняк «Оперативно-розшукова протидія одержанню неправомірної вигоди у сфері житлово-комунального господарства»; Л. Белік «Оперативні комбінації при документуванні злочинів, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди (за матеріалами оперативних підрозділів БЕЗ)»; С. Болвінов «Оперативно-розшукова протидія одержанню неправомірної вигоди службовими особами в органах місцевого самоврядування»; О. Грибовський «Оперативно-технічна фіксація одержання неправомірної вигоди»; М. Данилюк «Оперативно-розшукове та криміналістичне забезпечення протидії корупційним злочинам»; Т. Демедюк «Організація і тактика документування хабарництва, вчиненого суддями»; П. Жовтан «Забезпечення оперативними підрозділами доказування одержання неправомірної вигоди службовою особою»; Ю. Заблоцький «Виявлення та розслідування одержання службовою особою неправомірної

вигоди»; М. Коник «Прокурорський нагляд за документуванням оперативними підрозділами одержання неправомірної вигоди службовою особою»; В. Коряк «Протидія хабарництву у сфері державних закупівель оперативними підрозділами МВС України»; В. Мазійчук «Оперативно-розшукова протидія одержанню неправомірної вигоди в агропромисловому комплексі»; А. Настенко «Виявлення та розслідування підрозділами БОЗ МВС України одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин»; А. Неманов «Теоретико-прикладні засади участі підрозділів оперативної служби МВС України у протидії отриманню та наданню неправомірної вигоди»; С. Павленко «Документування оперативними підрозділами одержання неправомірної вигоди службовими особами, які займають відповідальне становище»; Н. Палій «Виявлення та розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовими особами митних органів»; Г. Прокопович «Протидія оперативними підрозділами міліції України корупційним злочинам в органах виконавчої влади»; Г. Пушкарьов «Використання оперативно-розшукових та криміналістичних заходів при виявленні та розслідуванні хабарництва»; С. Сумський «Оперативно-технічне документування фактів отримання хабара посадовими особами державних контролюючих органів»; С. Чичирко «Основи виявлення та розслідування окремих проявів корупційної діяльності у правоохоронних та судових органах»; О. Шаповалов «Протидія корупційним правопорушенням спеціальними підрозділами БОЗ МВС України»; А. Шишкін «Теоретичні та організаційно-тактичні основи оперативно-розшукової діяльності щодо боротьби з одержанням неправомірної вигоди службовою особою»; О. Зоря «Адміністративно-правові та організаційні засади протидії корупції в органах державної фіскальної служби України»; О. Малін «Правові та організаційні засади адміністративної відповідальності за порушення антикорупційного законодавства у діяльності колегіальних органів публічної влади»; І. Чубенко «Кримінологічні засади запобігання корупції в місцевих органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування»; В. Гаркуша «Діяльність підрозділів податкової міліції по боротьбі з корупцією в органах державної податкової служби України»; П. Дорошенко «Теоретико-прикладні проблеми протидії хабарництву засобами оперативно-розшукової діяльності»; М. Удовик «Організація і тактика боротьби з хабарництвом у закладах міністерства освіти і науки України»; Є. Харина «Організація і тактика використання негласного апарату спецпідрозділів Служби безпеки України у сфері протидії корупції».

Частина проведених досліджень присвячена окремим аспектам злочинів у сфері службової діяльності, зокрема: С. Бортник «Запобігання злочинам у сфері службової діяльності в органах місцевого самоврядування»; С. Нагачевський «Оперативно-розшукове виявлення та документування злочинів, вчинених службовими особами у сфері державних закупівель». Також одне дослідження присвячене питанням протидії оперативними підрозділами Національної поліції України злочинам у сфері службової діяльності (О. Бех «Протидія оперативними підрозділами Національної поліції України злочинам у сфері службової діяльності»).

Інші праці присвячені вивченню окремих питань теорії і практики оперативно-розшукової протидії підкупу особи, яка надає публічні послуги (В. Святченко «Протидія оперативними підрозділами Національної поліції України підкупу особи, яка надає публічні послуги»), та окремих питань теорії і практики оперативно-розшукової протидії зловживанню владою або службовим становищем (Л. Головійчук «Кримінологічна характеристика та запобігання зловживань службовим становищем працівників державної фіскальної служби України»).

Як бачимо з вищевказаного, проблеми теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, здебільшого розглядалися у розрізі оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з одержанням або наданням неправомірної вигоди.

Що стосується загального стану та динаміки наукової розробки проблем теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, у закладах вищої освіти, то найбільшу кількість вказаних досліджень проведено в Національній академії внутрішніх справ (13 досліджень), Харківському національному університеті внутрішніх справ (6 досліджень) та Львівському державному університеті внутрішніх справ (5 досліджень) (рис. 1) [2].

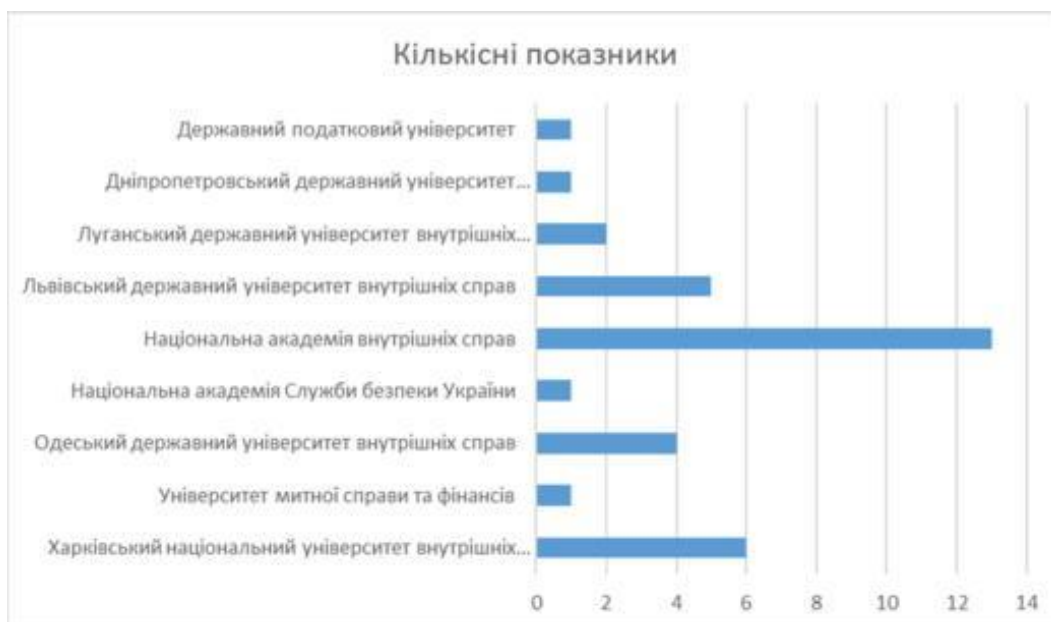


Рис. 1. Загальний стан наукової розробки проблем теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, у закладах вищої освіти

Найбільшу кількість таких досліджень було закінчено у 2011, 2014 та 2015 роках (рис. 2) [2].

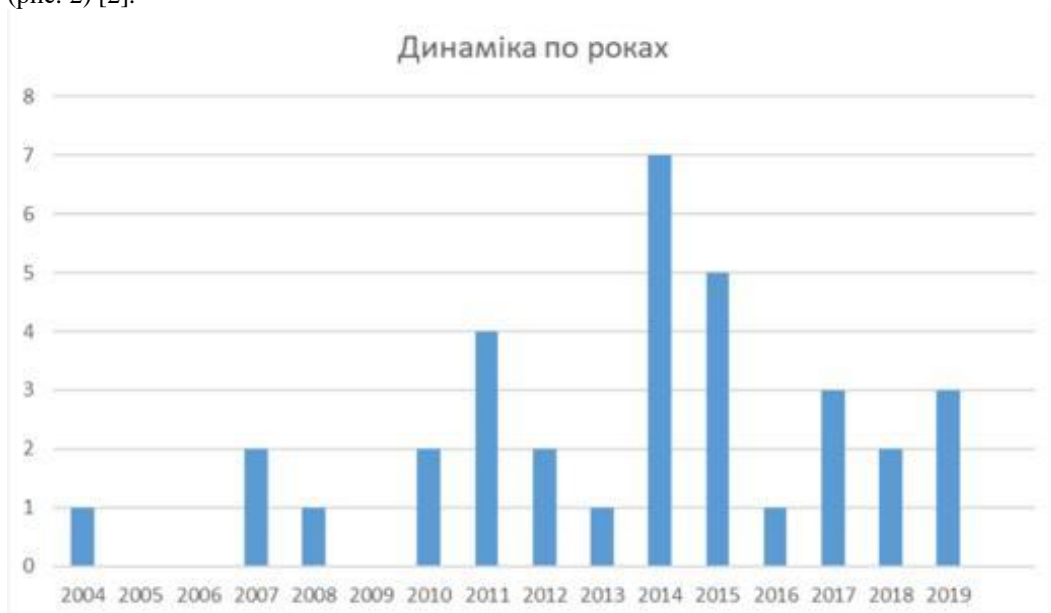


Рис. 2. Динаміка наукової розробки проблем теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, у закладах вищої освіти

Незважаючи на значну кількість робіт, присвячених проблемним питанням теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, на сьогодні існують окремі проблеми, які залишилися поза увагою вчених та потребують вирішення, зокрема проблеми оперативно-розшукової протидії підкупу службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми; незаконному збагаченню; протиправному впливу на результати офіційних спортивних змагань.

Наукова розробка визначених нами вище проблемних питань теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у сфері службової

діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, сприятиме покращенню діяльності правоохоронних органів щодо такої протидії.

1. Дараган В. В. Антологія наукового забезпечення оперативно-розшукової діяльності: проблеми теорії і практики оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг : монографія. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. Т. II. Ч. 4. 352 с.

УДК 343.98:343.431
DOI: 10.31733/15-03-2024/2/28-30

Олег СМЕЦЬ
професор кафедри
оперативно-розшукової діяльності,
доктор юридичних наук, професор

Ігор НИРКА
аспірант відділу докторантури
та ад'юнктури Національної
академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ З МЕТОЮ ВИКОРИСТАННЯ В ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Торгівля людьми є особливо небезпечним злочином, із учиненням якого не лише порушуються права людини та відбувається посягання на особисту недоторканність постраждалої особи, але й відбувається посягання на основи існування правової держави та принцип верховенства права. Нині у зв'язку з військовою агресією ця тема є особливо актуальною для нашої держави.

Згідно зі статтею 3 Конституції України [1] людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Стаття 29 Основного закону України закріплює, що право на свободу та особисту недоторканність є одним із найбільш вагомих і значущих прав людини. Згідно з пунктом 1 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [2] кожному забезпечено право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім випадків і відповідно до процедури, встановленої законом.

Торгівля людьми є проблемою глобального масштабу. Дедалі більшого поширення набувають форми торгівлі людьми, які не пов'язані із сексуальною і трудовою експлуатацією. З початку подій лютого 2022 року ризик потрапляння українських громадян у ситуацію торгівлі людьми значно підвищився. Це пов'язане з певними неминучими тенденціями і факторами, насамперед такими, як: виїзд українців за кордон, переміщення всередині України (внутрішньо переміщені особи), а також депортація до країни-агресора та примусове переміщення на тимчасово окуповані території. У зв'язку із цим метою торгівлі людьми виступає експлуатація людини для наживи або отримання іншої вигоди. Цей злочин може проявлятися у різних формах мети: трудова експлуатація; сексуальна експлуатація; використання у порнографії; залучення до жебракування; продаж дитини; вилучення органів; примусова вагітність, примусове переривання вагітності; примусове одруження; примусове удочеріння (усиновлення) з метою наживи; проведення дослідів над людиною; використання у збройних конфліктах; втягнення у злочинну діяльність.

Кожна з цих форм є окремою за своїм походженням, специфікою та методикою викриття, документування чи розслідування. У теперішній час питання щодо торгівлі людьми з метою використання у збройному конфлікті, починаючи з 2014 року, в Україні стало найбільш актуальним та поширеним. Неоголошена війна Україною, яка триває понад 10 років, а також негативні процеси, що супроводжують її, доводять необхідність уважно приділити увагу зазначеному питанню.

Потерпілих від торгівлі людьми з метою використання у збройних конфліктах можна поділити на декілька груп залежно від обставин учинення:

– потерпілі від торгівлі людьми та зниклі безвісті під час примусового переміщення